

Národná rada Slovenskej republiky dňa 3. decembra 2008 schválila poslanecký návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 462/2008 Z. z. (tlač 816) (ďalej len „zákon“).

Predmetným zákonom sa dopĺňa školský zákon v § 13 ods. 2, v ktorom sa okrem iného ustanovuje, že „v učebniciach, v učebných textoch a v pracovných zošitoch vydávaných v jazyku národnostnej menšiny sa geografické názvy, ktoré sú vžitú a zaužívané v jazyku národnostnej menšiny, uvádzajú dvojjazyčne, a to najprv v jazyku príslušnej národnostnej menšiny a následne v zátvorke alebo za lomkou v štátnom jazyku, a to spôsobom, ktorý bol používaný v učebniciach schválených v rokoch 2002 až 2006“.

Schválené znenie zákona je z vecného aj právneho hľadiska nesprávne a je v rozpore najmä s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 6 Ústavy Slovenskej republiky, § 91 ods.1 zákona č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, ako aj s čl. 11 uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 519 o schválení legislatívnych pravidiel tvorby zákonov Národnej rady Slovenskej republiky, ktoré je publikované v Zbierke zákonov pod číslom 19/1997 Z. z. a sú pre predkladateľa návrhu zákona záväzné.

A. Doterajšia platná právna úprava

Podľa doterajšej platnej právnej úpravy v súlade so zákonom č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov vyplýva povinnosť uvádzať názvy obcí a iných geografických objektov v štátnom jazyku v ich štandardizovanej podobe. Tieto oficiálne názvy sú záväzné na používanie vo verejnom styku, nemožno namiesto nich používať názvy zrušené, zastarané alebo preložené do iných jazykov. To znamená, že nie je možné prisudzovať geografickým objektom iný názov, ktorý nie je výsledkom oficiálnej štandardizácie.

Podľa § 18 citovaného zákona Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky rozhoduje o štandardizácii názvov nesídelných geografických objektov z územia Slovenskej republiky, ktoré sú obsahom základnej bázy údajov pre geografický informačný systém, o vžitých podobách slovenských názvov sídelných a nesídelných geografických objektov z územia mimo Slovenskej republiky a názvov mimozemských objektov, ako aj o spôsobe

prepisu názvov geografických objektov z územia mimo Slovenskej republiky z krajín používajúcich inú než latinkovú abecedu a inú než latinkový systém písma do latinky. Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky rozhoduje podľa pravidiel slovenského pravopisu a so súhlasom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Rozhodnúť o štandardizácii názvov vôd, chránených území a krasových javov z územia Slovenskej republiky môže Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky iba so súhlasom Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky a rozhodnúť o názvoch hradov a zámkov môže iba so súhlasom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Názvy nesídelných geografických objektov, ktoré štandardizuje Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, sú najmä:

- a) názvy vôd, ktorými sú názvy vodných tokov, jazier, prameňov, rybníkov, vodných nádrží, kanálov, močiarov, mŕtvych ramien, minerálnych prameňov, plies, riečnych ramien, vodopádov a vyvieračiek,
- b) názvy jednotlivých tvarov vertikálneho členenia zemskeho povrchu, ktorými sú názvy pohorí, vrchov, dolín, rovín, nížin, sediel, jaskýň, brán, brázd, hrebeňov, chrbátov, priepastí, kopcov, kotlín, krasových území, pahorkatín, planín, stien, svahov a tiesňav,
- c) chotárne názvy, ktorými sú názvy poľnohospodárskych honov, polí, trvalých trávnych porastov, záhrad, viníc, chmeľníc, ovocných sádov, lesov a hájov,
- d) názvy iných jednotlivých objektov a javov prírodných alebo ľuďmi vytvorených, ktorými sú názvy kostolov, hradov, kaštieľov, majerov, kalvárií, hradísk, kaplniek, krížov, zrúcanín, samôt, horární, kopańíc, lazov, poľovníckych chát, baní, lomov, šácht, mlynov, vysieláčov, pamätníkov, mohýl, chránených území, chránených objektov, zotavovní, katastrálnych území a trigonometrických bodov.

O štandardizácii vžitých podôb slovenských názvov sídelných a nesídelných geografických objektov z územia mimo Slovenskej republiky rozhoduje Úrad geodézie, kartografie a katastra SR v súlade s medzinárodnými zásadami štandardizácie geografických názvov, prijatými Organizáciou spojených národov.

Neprípustné sú názvy nesídelných geografických objektov, ktoré sú dlhé, pozostávajúce z viac ako troch plnovýznamových slov, urážajúce mravnosť, náboženské alebo národnostné cítenie, jazykovo nesprávne a nepriliehavé vzhľadom na historický vývin územia.

Štandardizované geografické názvy sú záväzné pre vydavateľov kartografických diel, odborných publikácií, na používanie v tlači a iných prostriedkoch masovej komunikácie a v úradnej činnosti orgánov verejnej správy; rovnako to platí pre vydavateľov kartografických diel a odborných publikácií vydávaných v cudzom jazyku a na používanie v tlači a iných prostriedkoch masovej komunikácie šírených v cudzom jazyku.

Rozhodnutia o štandardizácii geografických názvov zverejňuje Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky v úradnom vestníku, ktorým je Spravodajca Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky.

V dôvodovej správe k citovanému zákonu sa uvádza, že „za odborné publikácie sa považujú napr. učebnice, publikácie z oblasti geografie, histórie, turistického ruchu, štatistiky, encyklopédie, lexikóny, cestopisy, slovníky, odborné a vedecké periodiká z týchto oblastí a podobne“.

Uvádzanie geografických názvov v učebniciach národnostných menšín v štátnom jazyku je v súlade s Európskou chartou regionálnych alebo menšinových jazykov, Zmluvou o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou, s čl. 34 Ústavy Slovenskej republiky a naším právnym poriadkom. Uvádzaním zemepisných názvov v štátnom jazyku v učebniciach národnostných menšín nebolo porušené status quo, pretože tieto sa uvádzali v súlade s platným právnym poriadkom.

Prijatý zákon svojím rozsahom prekračuje medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv a iných medzinárodných dohovorov, ktorými je Slovenská republika viazaná.

B. Upozornenie na nesúlad schváleného poslaneckého zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 462/2008 Z. z. (tlač 816) s právnym poriadkom Slovenskej republiky

1. Vzhľadom na to, že podľa zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov problematika geografických názvov patrí do pôsobnosti Úradu geodézie, kartografie a katastra

Slovenskej republiky, nemôže byť táto problematika rozpracovaná vo všeobecne záväzných právnych predpisoch v oblasti školstva.

2. Geografické názvy nemôžu byť upravené v školskom zákone, pretože túto problematiku upravuje zákon č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov a zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Z uvedeného vyplýva, že schválený zákon je nepriamou novelou zákona č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov a zákona č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, čo je aj v rozpore okrem iného s čl. 11 uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 519 o schválení legislatívnych pravidiel tvorby zákonov, ktoré je publikované v Zbierke zákonov SR pod číslom 19/1997 Z. z. Podľa právneho poriadku v Slovenskej republike je nepriama novela v právnom štáte neprípustná.
3. Zákon je tiež nepriamou novelou zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 191/1994 Z. z. o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín, pretože umožňuje používanie označenia obcí v jazyku národnostnej menšiny aj na obce, ktorých názov bol zmenený v rokoch 1867 až 1918 a v rokoch 1938 až 1945, a ktorých názov sa podľa citovaného zákona nemôže meniť.

Z bodov jeden až tri vyplýva, že ide o nepriamu novelu, čo je v rozpore s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, pretože neoddeliteľnou súčasťou princípov právneho štátu zaručeného podľa čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky je aj princíp právnej istoty. Tento spočíva okrem iného aj v tom, že všetky subjekty práva môžu odôvodnene očakávať, že príslušné štátne orgány budú konať a rozhodovať podľa platných právnych predpisov, že ich budú správne vykladať a aplikovať (II. ÚS 48/97. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1998, s. 296).

4. Podľa § 18 ods. 1 a 8 zákona č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov v spojení s § 3 ods. 3 písm. d) zákona č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov sa všetky geografické názvy, medzi ktoré patria názvy pohorí, riek, jazier, dolín, vrchov, chránených území a podobne v odborných publikáciách - učebniciach národnostných menšín - uvádzajú v štátnom jazyku. Štandardizované geografické názvy sú v štátnom jazyku, ktorým je podľa čl. 6 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky slovenský jazyk. Štandardizované geografické názvy sú v súlade s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej

republiky a výrazne prispievajú k právnej istote všetkých občanov Slovenskej republiky, ktorá je budovaná na občianskom princípe, a nie na národnostnom, etnickom alebo ideologickom. Pretože slovenský jazyk je integrujúci faktor spoločnosti a občanov a vzhľadom na to, že aj príslušníci národnostných menšín a etnických skupín sú občanmi Slovenskej republiky, predmetný zákon je v rozpore s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 6 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Schopnosť komunikovať v slovenskom jazyku je predpokladom naplnenia zásady rovnosti a rovnoprávnosti občanov ako základnej zásady výstavby práv a slobôd v Ústave Slovenskej republiky.

5. Predmetné ustanovenie zákona nespĺňa základné požiadavky kladené na zákon a jeho ustanovenia, pretože sa v ňom nepoužíva právny jazyk. Výrazy "vžitý", "zaužívaný" sú nenormatívneho charakteru. Predmetné ustanovenie zákona neobsahuje kritériá posudzovania a nie je v ňom určený ani subjekt, ktorý bude posudzovať, ktoré geografické názvy sú "vžité a zaužívané". Zákon ďalej neupravuje ani spôsob zverejňovania „vžitých a zaužívaných“ geografických názvov. Uvedené pojmy sú tiež v rozpore s čl. 4 legislatívnych pravidiel vlády Slovenskej republiky ako aj s legislatívnymi pravidlami tvorby zákonov Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorých zákon musí byť zrozumiteľný, terminologicky presný, prehľadne usporiadaný a stručný v tom zmysle, že má obsahovať len ustanovenia s normatívnym obsahom.

Základným prvkom právnej istoty je istota občana, že sa voči nemu bude zachovávať právo. Takouto požiadavkou je, aby zákony v právnom štáte boli pochopené dostatočne jasne, aby občanovi umožnili urobiť si aspoň predstavu o svojej právnej situácii. Zákonodarca nesmie používať neurčité právne pojmy (vžité a zaužívané) alebo všeobecné klauzuly. Právna istota v zákone je stelesnená vo forme jasnosti a prehľadnosti zákonov, v oblasti správy musí nevyhnutne nadobúdať formu ochrany dôvery (Milan Čič a kolektív, Komentár k Ústave Slovenskej republiky). Schválený zákon túto právnu istotu neposkytuje.

6. Ustanovenie v zákone, že „geografické názvy sa majú uvádzať spôsobom, ktorý bol používaný v učebniciach schválených v rokoch 2002 až 2006“, je z právneho hľadiska nesprávne, pretože geografické názvy sa mali uvádzať v súlade so zákonom č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov a v súlade

so zákonom č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Podľa terajšej právnej úpravy sa za odborné publikácie považujú aj učebnice, ako to vyplýva z dôvodovej správy k zákonu č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov. Schválené ustanovenie v zákone je v rozpore najmä s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého „štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.“. V právnom štáte sa orgánom verejnej moci neponecháva na úvahu, či uplatnia kompetenciu, ktorú im priznal zákon. V právnom štáte je povinnosťou každého orgánu verejnej moci uplatniť svoju kompetenciu vždy, v celom rozsahu a včas. Vzhľadom na znenie ustanovenia § 13 ods. 2 písm. a) zákona je toto ustanovenie nevykonateľné a je v rozpore s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky týkajúcej sa právnej istoty občanov.

7. Znenie § 13 ods. 2 písm. b), v ktorom je ustanovené, že „kartografické diela sa uvádzajú v štátnom jazyku“, je z jazykového a logického hľadiska nesprávne. Tento zákon nevytvára predpoklady na osvojenie si štátneho jazyka v oblasti geografických názvov, práve naopak, pretože tie isté geografické objekty sa budú uvádzať v učebnici na prvom mieste v jazyku národnostnej menšiny a v kartografických dielach len v štátnom jazyku. Podotýkame, že aj učebnice niektorých predmetov obsahujú kartografické údaje. Takáto právna úprava spôsobí žiakom pri osvojovaní poznatkov, vedomostí a pri ich praktickom využití zmätok. Zároveň ide o duplicitu, ktorá je v právnom štáte neprípustná, pretože predmetná povinnosť je už upravená v zákone č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a v zákone č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov.
8. Odôvodnenie zákona schváleného dňa 3. decembra 2008 v Národnej rade Slovenskej republiky poukazujúce na takmer storočné skúsenosti s dvojjazyčnosťou na Slovensku je nepravdivé, vzhľadom na skutočnosť, že Slovensko bolo do roku 1918 súčasťou Rakúsko-Uhorska a viedlo boj za vlastnú štátnosť a identitu slovenského jazyka ako štátneho jazyka. Zároveň táto časť odôvodnenia pôsobí dosť diskriminačne, pretože v Slovenskej republike žije viac národnostných menšín, a preto nemožno hovoriť o dvojjazyčnosti, ale o viacjazyčnosti.

9. V názve zákona sú slová „Národnej rady Slovenskej republiky“ v rozpore s § 91 ods. 1 zákona č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Podľa citovaného ustanovenia sa od 1. januára 1997 používa len označenie „zákon“.

Príslušníci národnostných menšín sú občanmi Slovenskej republiky a vo verejnom styku musia rovnako ako všetci ostatní občania používať platné oficiálne názvy. Na to, aby ich poznali a mohli ich správne používať, je nevyhnutné, aby si tieto názvy osvojili už počas povinnej školskej dochádzky. Každé dieťa, ktoré navštevuje školu v Slovenskej republike, má právo osvojiť si presné geografické názvoslovie. Povinnosťou školy je sprostredkovať žiakom hodnoverné a pravdivé informácie, ktoré im pomôžu zorientovať sa nielen na mape, ale predovšetkým v krajine, ktorá je ich domovom.

Z uvedeného vyplýva, že zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 462/2008 Z. z. je v rozpore s čl. 1 ods. 1, s čl. 2 ods. 2 a s čl. 6 Ústavy Slovenskej republiky.